אלא בית סאתים משום דהוי דירה שתשמישיה לאויר וכל דירה שתשמישיה לאויר אין מטלטלין בו אלא סאתים ת"ש [א]שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות עד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות עד בית סאתים וכן קמה קצורה ושבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אע"ג דקאזיל ואתי התם נמי דעביד ליה בהוצא ודפנא: **מתני'** [א]שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה: **גמ'** מה"מ [ב]דת"ר [1]בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו [ג]הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב הונא כדרך מה דרך רשות אף כל רשות לאפוקי האי דבמצוה עסוק מי לא עסקינן דקאזיל לדבר מצוה וקא אמר רחמנא ליקרי אם כן לימא קרא בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך בלכת דידך הוא דמיחייבת הא בלכת דמצוה פטירת אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי כונס את הבתולה טריד כונס אלמנה לא טריד וכל היכא דטריד ה"נ דפטור אלא מעתה טבעה ספינתו בים דטריד הכי נמי דפטור וכי תימא ה"נ [ד]והאמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה [ה]חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהן פאר הכא טריד טירדא דמצוה התם טריד טירדא דרשות [ו]והעוסק במצוה פטור מן המצוה מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא [2]ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' אותם אנשים מי היו נושאי ארונו של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי

ר"ע

רש"י

אלא אם כן אינו הוה אלא כשיעור בית סאתים כחצר המשכן שיעור זה נתנו חכמים לכל היקף שאינו לדירה ואם גדול הוא מכאן הוי כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בתוך ארבע אמותיו של אדם והאי כיון דבידים הוקף ולדירה אפילו הוא יותר מבית סאתים ליטלטל ביה: **שתשמישה לאויר.** אינה עשויה דירה זו אלא לצורך אויר שחוצה לה לשמור השדות ואינה חשובה דירה להתיר היקף גדול: **שבת בתל.** קדש היום על האדם והוא בתל גבוה עשרה וקנה שם שביתתו: **והוא מארבע אמות עד בית סאתים.** גדול הוא מארבע אמות אבל אינו יותר על בית סאתים: **וכן בנקע.** גומא העשויה מששת ימי בראשית ווליא"ה: **וקמה קצורה.** באמצעה: **ושבולות.** גבוהות עשרה מקיפות אותה סביב. כל הני מחיצות נינהו להיקף בית סאתים ולא ליותר מכאן דלא נעשית לדירה הלכך מהלך את כולה למחר וחוצה לה אלפים דכל אלה הואיל ושבת זה באוירה מבעוד יום הוה כארבע אמות של מקום שביתה. ולהכי נקט והוא מארבע אמות דאי לא הוה יותר מארבע אמות מאי מהלך את כולה איכא בלא מחיצות נמי ארבע אמות מקום שביתה אית ליה דהיינו שבו איש תחתיו וחוצה להן אלפים אמה דכתיב אל יצא איש ממקומו ואסמוך רבנן למילף מקום ממקום ומקום מניסה כו' כדאמרינן בעירובין (דף נא.). ותל מוקף מחיצות הוא דכל שגבוה עשרה אמרי' גוד אסיק מחיצות שלו והקף בהן את ראשו: **ושבולות מקיפות.** ואע"ג דאין עומדות ברוח: **דעביד ליה.** למחיצות השבלים בהוצא ודפנא משבולת לשבולת עד שאוגדן וגודלן יחד סביב ומחזיקות זו את זו: **מתני' שלוחי מצוה.** הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים: **פטורין מן הסוכה.** ואפי' בשעת חנייתן: **גמ' בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה.** שאינו חייב בקריאת שמע ולקמן מפרש מאי משמע: **ובלכתך בדרך פרט לחתן.** ואע"ג דהוא נמי במצוה טריד איצטריכי להו תרי קראי דאי הוה כתיב חד כיון דחתן לאו בהדיא כתיב בקרא הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא טורח ועושה מלאכת מצוה בידים או מהלך למצוה אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק אלא טריד במחשבת בעילה לא פטר הכתוב הלכך מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד במחשבת בעילה: **מאי משמע.** מהני קראי פרט למצוה: **כי דרך.** הולך בדרך סחורה: **מי לא עסקינן כו'.** וכי אינך יכול לכלול במקרא דרך מצוה עם הרשות והא דרך סתמא כתיב ומשמע נמי דרך מצוה וקאמר רחמנא ליחייב לקרות: **אם כן.** דבדרך מצוה נמי קאי לכתוב בלכת בדרך: **טריד.** לבו טרוד במחשבת בעילה ומסתברא כי פטריה קרא משום טירדא פטריה (א) ואינו יכול לעסוק בשנים כאחד: **כונס אלמנה לא טריד.** ויכול לקיים את שתיהן: **אי משום טירדא כו'.** האי דפריך משמע ליה דטרדתו פוטרתו לפי שאינו יכול לכוון את לבו והלכך אפי' טבעה ספינתו לטרוד בצערו ליפטר: **שנאמר בהן פאר.** כדלקמן [ע"ב] ואבל לאו בר פאר הוא וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל: **חתן טריד טירדא דמצוה.** ואשמעינן קרא דלא מיחייב להסיר דעתו ממחשבת מצוה ראשונה בשביל זו הבאה עליו אלא יעסוק בראשונה ויתן לבו להיות בקי בדבר: **טירדא דרשות.** שאף על פי שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו אינו חייב להצטער: **והעוסק במצוה דפטור ממצוה מהכא נפקא.** משבתך בביתך: **ויהי אנשים וגו'.** בפסח מדבר קרא בשנה השנית ליציאת מצרים:

הכי

תוספות

קמה קצורה ושבולות מקיפות אותה. אע"ג דמוקי לה במסקנא דעביד לה בהוצא ודפנא לא שייך כאן לאקשויי אי הכי ניטלטל בכולה כדאקשי לעיל דהתם באילן המסכך על הארץ שיש בו סכך וחשיב כמוקף לדירה אבל הכא ליכא סכך אלא אויר ואפי' הקיף ולבסוף פתח לא חשיב מוקף לדירה כדאיתא פרק עושין פסין (עירובין דף כד.): **שלוחי מצוה.** הולכי בדבר מצוה כגון ללמוד תורה או להקביל פני רבו ולפדות שבויין פטורין מן הסוכה ואפילו בשעת חנייתן כך פי' בקונטרס וכן משמע בגמרא(ב) דקאמר הולכי לדבר מצוה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה ומשמע אע"פ שאין הולכין אלא ביום דאי דאזלי ביממא ובלילה אפי' לדבר הרשות נמי פטירי כדקתני בברייתא(ג) ועוד עובדא דרב חסדא ורבה בר רב הונא דגנו ארקתא דסורא ותימה אם יכולין לקיים שניהם אמאי פטורין דאטו אדם שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מי מיפטר בכך משאר מצות וכפ' אין בין המודר (נדרים ד' לג:) גבי המודר הנאה דמחזיר לו אבידתו אע"פ דמהני ליה פרוטה דרב יוסף משום דלא שכיחא ואי כל זמן שאבידה בביתו מיפטר מלמיתב ריפתא לעני אם כן שכיחא היא אלא ודאי לא מפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבידה ושוטחה לצורכה או בהמה שנותן לה מזונות דלא שכיחא שבאותה שעה יבא עני לשאול ממנו וצריך לומר דהכא נמי איירי בכי האי גוונא דאי מיטרדי בקיום מצות סוכה הוו מבטלי ממצות: **ובלכתך בדרך פרט לחתן.** ואף על גב דהוא נמי במצוה טריד איצטריך תרי קראי דאי הוה כתיב חד כיון דחתן לאו בהדיא כתיב בקרא הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא טורח ועושה מצוה בידים או מהלך במצוה אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק אלא מחשב בבעילה לא פטר הכתוב הלכך מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד במחשבת בעילה כך פי' בקונטרס וסוגיא דשמעתין משמע דמובלכתך בדרך ממעט האי דבמצוה קא עסיק ובשילהי פ"ק דברכות (דף יא.) הגירסא להפך דגרס התם(ד) בשבתך פרט לחתן ובלכתך בדרך פרט לעוסק במצוה וגירסא זו נראה דהכי משמע קרא בשבת דידך הוא דמיחייבת בק"ש ולא בשבת דמצוה שאתה יושב ומחשב בבעילת מצוה ובלכתך ממעט עוסק במצוה דמשמע בלכת דידך ולא בלכת מצוה ומחתן לא הוה ידעינן שאר עוסק במצוה דדלמא שאני חתן שאין נקל לו כל כך להסיר הטירדא מלבו אע"פ שבטירדא דרשות מיבעי ליה ליתוביה דעתיה ולהסיר מחשבת טרדתו: **שהרי נאמר בהן פאר.** לקמן בשמעתין מפרש מדקא אמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך את הוא דמיחייבת אבל כולי עלמא פטירי והא דמשמע לישנא שהטעם תלוי משום דאיקרו פאר ואבל לאו בר פאר הוא וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל לא אתא למימר אלא דלא ילפינן מהכא לפוטרו משאר מצות דשאני תפילין דאיקרו פאר וא"ת ומאי שנא גבי תפילין דאמרינן דדוקא ליחזקאל קאמר ליה ולא לשאר אבלים וגבי תלמוד תורה אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף טו.) אבל אסור בת"ת מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום דעבדי שאר אבלים כיחזקאל ויש לומר דבדברי תורה ששינה בו הכתוב מכ"ע אית לן למימר משום דאבל אסור בדברי תורה אבל בתפילין אמאי הוצרך לומר לו שיניח תפילין אם לא בשביל שהייתי סבור לאוסרו:

מישאל

מסורת הש"ס

א) עירובין טו., ב) ברכות יא. ע"ש טז. ע"ש, ג) כתובות ו: מו"ק טו. ע"ש [שמחות פי"ו], ד) [סוטה מד:], ה) [לקמן כו.], ו) [שם], ז) [ע"ש].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה טריד וכו' דאינו יכול:

◆

מוסף רש"י

אלא בית סאתים. אם היה הקיפו יותר על בית סאתים, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות ואפילו נטעו מתחילה לכך, דהוי מוקף לדירה (עירובין צג:). **שתשמישיה לאויר.** אינה לדור בה תמיד אלא להסתופף בה שומרי השדה (שם ק.). **שבת בתל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו, שהוא גבוה עשרה, דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף (עירובין טו.). **וכן בנקע.** אחד מנקיקי הסלעים (שם). **והוא מארבע אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא, הלכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו, שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים, להכי נקט מארבע אמות ואילך, דאם היה פחות מד' אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני, בלאו מחיצה נמי מקום לכל אדם ד' אמות (שם). **ושיבולות מקיפות אותה.** שכנית גבוליה סביב מלקצור ושבלים גבוהין י' עסקינן (שם). **אוכלין ושותין ארעי חוץ לסוכה.** נפקא לן מבסוכות תשבו, תשבו כעין תדורו, וכמה היא דירתו של אדם, לאכול בה אכילת קבע שלו, אבל אכילת ארעי אוכל בלא דירתו, כמו אוכל במצרו או בשדה ואינו מבקש דירה, וסברא היא שלא הקפיד הכתוב באכילת ארעי, שתיית ארעי נמי כששותה שתים או שלשה פעמים, אבל אם קובע סעודתו על היין, כגון בני אדם ששותין בחנויות כל היום, אסור (סידור רש"י סי' רסו). **ובלכתך בדרך פרט לחתן.** ואע"ג דחתן נמי עוסק במצוה הוא, אי לאו קרא יתירה לא נפקא לן מקרא קמא, דכיון דעוסק במצוה לא כתיב בקרא בהדיא אלא מיעוטא בעלמא הוא, דקא דרשינן מביתך וממעטינן מינה עוסק במלאכת מצוה דאיכא עבידה, אבל חתן דטירדא דמחשבה בעלמא הוא, שמחשב על עסק בתולים, אי לאו קרא יתירה לא אתמעט (ברכות יא.). **הכונס את הבתולה פטור.** שטרוד במחשבת בעילת מצוה (שם). **מאי משמע.** פרט לעוסק במצוה (שם). **כי דרך.** בשבתך ובלכתך הוקשו לדרך (שם). **מי לא עסקינן כו'.** כלומר מנלן דבדרך רשות למודא איירי קרא, הא קרא דרך סתמא כתיב וממילא משתמע נמי מינה דרך מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי (שם). **אלא מעתה.** אי משום טרדא דמחשבה פטרת ליה, אפילו טבעה ספינתו נמי (שם). **שהרי נאמר בהן פאר.** ליחזקאל, פארך חבוש עליך וגו' וכיון דבעי פאר ואבל מתגולל בעפרו כעפר אין זה פאר (שם ובעי"ו כתובות ו:). **הכא טריד טירדא דמצוה.** וכיון דלהך מיעוט בעלמא דרשינן פרט לחתן, מפתיך אם ממעטת מיניה טרדא דמצוה (ברכות יא.).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ו מהל' סוכה הל' ד טוש"ע או"ח סי' תרמ סעי' ז]:

כד ב מיי' פט"ו הל' ד ופכ"ו מהלכות שבת הלכה ד ופ"ו מהל' עירובין הלכה ד סמג לאוין סה ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנו סעיף ב:

כה ג מיי' פ"ד מהל' ק"ש הלכה א סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' ע סעיף ג:

כו ד מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה ט סמג עשין דרבנן ב טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ה וטוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפח סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: דברים ו ז
2. וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: במדבר ט ו

◆

לעזי רש"י

ווליא"ה (ווליד"א). בקעה, עמק.

◆

רבינו חננאל

יותר מבית סאתים. ושנינן התם כדקתני טעמא, משום דהויא תשמישתיה לאויר, כלומר אין שם בית, וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים. ת"ש שבת בתל שגבוה כו' פשוטה היא. **פיסקא** שלוחי מצוה פטורין מן המצוה. מנא לן, דתנו רבנן בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה, ובלכתך בדרך פרט לחתן. ודייק' מדהוה ליה לקרא למכתב ובלכת בדרך, דמשמע אע"ג דאזיל לדבר מצוה חייב, וכת' בלכתך, דמשמע בלכת דידך דהוא רשות מיחייבת למקרי קרית שמע, אבל בלכת דמצוה פטירת. שמעינן מינה העוסק במצוה פטור מן המצוה אחרת. הא דתניא פרט לחתן, והוא דכנס בתולה דטריד טירדא של מצוה, ולפיכך פטור. אבל מאן דטריד טירדא דרשות, כגון שטבעה ספינתו וכיוצא בו, חייב בכל מצות. ואפי' אבל חייב, דאמר רב אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין, מפני שנא' בהן פאר, והני מילי ביום ראשון בלבד. וכן הכונס את האלמנה חייב לקרוא קרית שמע. הא מהתם נפקא, ויהי אנשים אשר היו טמאים וגו', נושאי ארונו של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones